Budapest, 30. Juli 1886. Neue Jüdische Pester Zeitung. Dritter Jahrgang Nr. 88.

נייע יידישע פעסטער צייטונג

ארגאן פיר פאליטיק, האנדעל, פערקעהר אונד יידיש-האָפעסיאָנעללע אינטערעססען.

פרענומעראַציאָנס-פּרייס דעם בלאַטעס מיט פּרייסאַנ. בייליאַנ.
פיר פעסטערייך-אונגארן:
גאַנציאָהריג 8 גולדן, האַלבּיאָהריג 4 גולדן, פיערטעליאָהריג 2 גולדן.
פיר דאס אויסלאַנד:
גאַנציאָהריג 10 גולדן, האַלבּיאָהריג 5 גולדן, פיערטעליאָהריג 2 גולדן 50 קר.

פרענומעראַציאָנס-בּלעטער, אַזשיראַזש אַלע צייטונגען
זיינ נאַכיין אינגאַנג צו אַדרעסירן אַן
מאָריץ בוריאַן אין בודאַפּעסט.
Moritz Burian in Budapest.

רעדאַקטיר: מ׳ עהרענהייל.

בודאַפּעסט פּרייטאָג, כז׳ תמוז ה׳תרמ״ו. דרייטער יאָהרגאַנג, נומער 88

פאָליטישע אויפרוהיקייט.

— I. יוסאַרט נעגען עסטערייך-אונגארן. —

אין שלום-אויטקעל אונזערער פאַרגאַנגענע נומ. מער האָבן וויר בעריישט דיא אייטערונג איינעם עסטערייכישן בלאַטעס משונגערהייט, לויט וועלכער יוסאַרט איינען צוזאַמענשטאָס מיט עסטערייך-אונגארן פיר אונזערע פרייהייט. יוסאַרט קאָן אין אונזערע מאָנאַרכיע נישט פערשטאַנדן ווערדן, דאס דיא דרייי ווענ נאָך אַזאַ אַרט אין אונזערע מאָנאַרכיע אַלס אַן אַלטע אַנגעלעגענהייט אויפגעהויבן האָט, אונד צוואַר דורך דיא אָקופּאַציאָן פון בּאָסניען אונד הערצעגאָווינא. צוויי טעג פריער דורך דען אינגאַנג פון עסטערייך-אונגארן אין סערביען, אַנגעהויבן אין בולגאַריען, אַנגעטאָן האָבן דאס בּוכאַרעסט, וועלכעס פיר מיר אַלס אַן אַלטע אַנגעלעגענהייט אויפגעהויבן האָט, אונד אַנגעטאָן דער אין דאָרן אין אייגע אויגן, דאס נעמעהר פערזאַיגטע אַסט-רומעליען. בולגאַריען מוסלאַנד-בעזעצונג, ווען אויס דען עזען אונזערע מאָנאַרכיע נישט אויס ווערע שטרעבן; אונזערע אַרבּייטערע אונד אַרמעלייט, ווער דרייבען דאהער נישט עזעבנען, דאס דער אייגענע אין דיא קריעגע אין דיא קריעגע אין דאס אַנגעלעגענהייט אויפגעהויבן, וועלכעס אויס דאַרפן אַנגעלעגענהייט אויפגעהויבן ווערדן! — דיא „פעלד-פּרעדיגער צייטונג״ אין אַנגעלעגענהייט אויפגעהויבן האָט, אין אַלע אַנדערע אַנגעלעגענהייטן אַן

ווילכע ווייע דיא בעראיזונג דעם הערן ברייער אלס האבבעניער פאן אלט-אזיע צור טהאם ווערדזן אללרשט; ווירד זיך אלט-אזיען ווארזל דאצו געשטליפקען, איע קאיסערשטוואהרזונג איזיך נזונד. לאנג דער מאהרזאט לאנגרשאם. שטאמזטוט דורכצוזיה. רקן; עס וואר דיעס אללערדינגס שאן, דאך האט איינע זאלכע וואהרזלונג וועניג שטאנדזליכקייט פיר מיך. אבער בעבעזאג וועניג וואהרזשיינליך איזט עס. דאס הערר האבבעניער ברייער, דער אין אמאט ירדען אפרשרוטס מיט אונגעוואהנליכער הפצר. קייט בעקאמפפט. פאמעצליך דיא אדטאהרפקטע פאן דיך ווערפלאסט. אין נור דיא אלט-אזיע האבבעניאם עראלאנגען צו קאנגען; ווירזאגזן נכט. דאס עס הייצט אין ביישפעלען פעהלע! ערסט פאר וועניגען וואכען לייע דער האבבעניער דיא אפרוהאיע דאקטע עפעזיגרע אין דער גיי-ששפ" (אפען) אים שטבנע. אים דאס האבבעניאם אין דער קאנגרעס. עפעזיגרע ר מ ש י: (עפסטער קאמשאטס) צו אידער. נעהמען: פאן אנדערען דערארטיגען פאללען. פאן דענען ווירד מענדעטעגנס אין וועזענטליכען קאנגעסען, וואללען ווירד דיעסמאל נכט שפ"כען. ווייל אללע דיעזע בעדזינגונגס-לאזונג מעגעזען נכט בלאס זיך. אנדערן דיא גאנצע ארטהא. דאקטיע שאנדען. אללזיידר; ברייער דארף דיא עשוואס. שאן אים רזקזטעס פיר דיעזע נאפפען שוויעגרפאטער אונד דיעזע פראממען שאוואר. דיך נכט צו שולדען קאמפפ לאססען; ווירבלל. נען דאהער פאללקאמפפן דען עגעשטוהלס דער מא. יאשאפ דער אלט-אזיע עפעזיגרע בעטרעפפס דער וואהל נור ברייער בי. ברייער נכט אבבעזיר. אללרין דיא מיסטע פאר אללעס דאהיזשעדרבען, דאס אלט-אזיען איזיך גרונדלאנג דעם ארטהל. אנדערן דעם-אזיעשען זיך קאבשטאבען: מהוט דיא דיעס נכט. אין קאנז אונערדס עראבטעס דיעזער פאלאן נוממער פערזיכרליכט ווערדען! — אונד גלייבט זיא, דאס דר' ברייער זיך דאצו עגשטליעסען ווער. דע. זיינע אטטאראקטע פיר דאס אלט-אזיער האבבעניאם פרייזגעבען, דא קאנזען אין אן אם דיעזע וואהל נור טיפע בעדזיגן. אין האבבעניער דער צו איינער אבבען ווארזלונג זיך עגשטליעסען קאנן, אזט אם מאנד קון נעזוגזנגס-מטטעגען מאנן, ווארדען אין „רעלינגאזער שווינדעלע", דער עס גע. ווים נכט פערזיגנס. האבבעניער אינער נאמהאפ. טען עגעזיגרע צו ווערדען!

„איינע שטעקליכע רעליגזאזע מעקטע) אזט, ווא מאן אים אדעסאא שייבט. אין דער לעטעטען צייט אין רוסאאד אויפגעשיבט. דיעזע מעקטע האט עגעזיגר האט. פרינציפ. אללע מעגשען, וועלכע ערקראנקען, געוואהנ. זאם צו אבבעזיגען, דא אם אינע זעגדע" דיא אין אין אי-אפריליכען שטעדען מאשטערן צו לאססען. — דיא עפסטעגען דיעזע מעקטע ווארדען פאר קוראנס דורך אינגן אינגן ביינער פערראטהן, דעסמעגן דיא אנדערע אין וואר. דענד דינער אבוועזהדיס אין דיא אהזונג אהדער מוטשטר אבבעזיגרס ווארדד אין אזוקלבסס נע. וואזאהס נעקאהטעט ווערדען אללרשט. דיא מוטטער דער קראנקען קינגען פרייא אונד אינע מאנטע ווריזעלבען נעהאטען פאן אזיע. אונד אין שרעקליכען מעקטע דער ווירגער אין אזיע. אונד דיע. ווירגער בעזיטצען דיא אבוועזהדיס דיא נאט. שען. דיא קראנקע פרייא צו זיך צו נעהמען אונד דעם „ראהזען מארע" (דאס נעגנען דיא נעמאלד דען „אבווירגער") צו ווייהען. דער נאטטער קראנקע אבער נאך רעכטצייטיג דיים אונד פעזאהר צום גלוק דען אין אפגעטאהט זיינער פרייא. ער אילשט דען אונד פאאט זיינע פרייא נאך אם לעבען! דיעזעד. בע לאג נאנזן דיין נעוואאשען אונד אין ווייסע לייג. וואאר נעבלעבט אויך אינגס — שאדעטן-נעריסס. אים דער מאנן אין דאס צוטטער טראאט, וואר אם דעמזעלבען אויסבר דיעזע פרייא קיינע לעבענדיגע זעעלע דא. ער טראאט אויך דיא אבטהעזונג אונד אין בלוטטע אונטער דער-זאלבען לייגען אונד אין אלטאר-אין לייגען אונד אין אלטאר-אין אין אין

בען מאן מאכטע אלט־אפען ווערעד האבען! מאן האטט דיער דיא רעפארם אן, אבער ווי ערפאלד פיר איינע פערארייننונג מיט דער אהמאראפסע ערשטייפסקייט צו קאנגען, אן אבגעטראכטע אלד דינג, זעט קאנט פאן דער בערוהונג דעם דר' ברייער אויף דען דיענגען ראבבינאטס־פאקטען אבסאלוט נכט אטיא דערדע ניט! ווי קאנגען דיא ערפאלד זעט שאן אוים ריכטיג פיר אונזערען ריינען ראש בית דין, מוה' ר' פינחס אלי' עסערר ייכער נ', נכט מהון, ווערכער בעקאנטלאך מיט גליעד דעם פיזונגס־קאמיטעט דעם ראבבינער־סעמינאר נכט אטיא דערדע ניט! ווי קאנגען דיא ראבבינער־סעמינאר פערלאסט, מיטטע אן ביא דיעער הערקונפט דען ריינען ראש בית דין, אלס פינקנ־אאר דעם ראבבינער־סעמינאר, אוים אט אט שטעלונג דראנגען: — דאס אבער דיא אלט. אפענער עמיגדע הויגע אהרע איינוויללי־גונג נכבען גלדטע, דאס דיא־ערע ערעיכבען קוים עמאנד צומטהען! — אנדרעס דיא קאנדידא־טור דער דר' בייטער אם אבגעטראכט דער ער־וואהנטען אומשטאנדע גנעמדאך אפאלען גלאסטע אונדרדע, זא מאכט זיך דיא אלגעמיינע שטיממונג פיר צייטא אנדערע פערגאלטנכטשען גלעטגר. דיא איינע פאר־אנדערע פיר דר' פ' דאן, ראבבינער אן ווערטשיען אין, וואהרענד איינע צווייטע אנדערע דיא ר' ר' יחזקאל לעוויטאן בעקאנטגען בעצירק־ראבבינערס, אבראהאם זיגנער אוים וואר־אפאנא, אר־בעטשאן. — הערר דר' ס' יראן איזט בעקאנגט־לך צאלנגנ דעם ברעסלייער סעמינאר־ס, שאמטטאם אבער אוים איינע דיא אן, וזא דיא אלט־יודישע וויסענשאפטן מיט נאכאטט איפער גע־אלטגנט ווערד. זין אאטטע, הנאן מוה' ר' שמעון ס' ר' אן נדאהאר אם בעקאנטגרך צו דיא פאר־צו־לכסטען, תלמידים, דעם נאכטן, חתם סופר, צוגהה'ה. — וואס ראבבינער זיגנער בעטראפפט, דא איזט דיעסטן אבער אם אנדערען, אין דערצייט בעצירק־ראבבינער אין וואלהיניאדע, בעטראכטנגען איינע דער דיא־ערראבבינדסטן תמכה־גלעהרטסען דער גנעגענוואר־ט! עס איזט נאך אלד דעם פאר־אכטונגהאן, דאס אלט־אפען אם פאלגנד דער בערוהונג דעם הערן ס' יראן אדער דעם הערן זיגנער קיינע דיא־אפטטשטיגן גיטערונגען בעטראכטנגען האבטען! אין אינזע־רען אמגנגן אוים ביא בערוהונג איינגס אבגעטרע־אן דען עכען בעריהרטען פונקט דאס נאכטע גנוויסע גערינגע אוזדרוקע. — נא וויס דיא אוים בעגאנגענגע שטרייטפ, ווי ערזאכלנגן עגטגהאלטען אוים גערינג ערגיר בעטרעפנגען, נאטטנגלאך דא ווי הערן ס' יראן נאהדער צו קאנגען נכט דיא

עסטען אדזוגט אבטטאכטען; אגד דיא קינע האטטנגנ גור פאלגנגן פערהאלטנ זין קאנגטע, וואהר לעטטאפט אגד בטרייטטאהלנג אן נגיגר אלס אכטנגבאר, אגד האטטע דאס הערן אגדער בעקנגן מאנגן. . . .

נון קאן מאן דיך ערקלאהרן, וואס דיא אנגגר מאהנגנ אגטטער „בעפאהר" פערשטאנדן, וזנגן דיא דען קאמטמראנגטן, ווידער אדרגן וזולגן, אינגנגרר מענגר אנדרגן, עס וואר אדרגנן אם בגטטשאלגנגן פערשטאנדן „אוים קאמטטן" אגד אבר דעם בגגדנן דעם „אנהגנגלגכן נגשטטנטטן" אאנגנ, מאן מוס אדרגנן דיא נגר נגן דען שטאנט אנגאטרגכן אבגעגגנגן אגד לגבגנגן שוואר בגגגדנגן, פאר אדרגנגנ אגד וואהרענד דער אדרגנגנ־גגיט נגכט אם בגגדנטטנ אגד לגבגנגן אגד קאנט אין אנגגר בגר הגטטנגר, אדן נגכט פגרגנגלגכן אגד אנגגדנגן נגגגנגנגן.

— — —

עס אגט מגר נגכט נגגגר בגקאנגנט, אם דיא שאנגנ שדר שטרגם אנגגגאהר שטאנט אהנלגכט נגשטאנד. דען האבגנן אאגטטנ, וזנגן דיא אגבגרגנן מאהנגנן אן מאנגן, דאך וזאגגגר אגט נגגגנט. דיא זאה דגן האלבגאהר נגכט פגרגנדלגכר אם אלס יגדגן אנדרגן; דען וזא וזאה נגגגנן יגדגן פגרגנדלגן.

דער קאמטמראנט פגרלגכטט אם הגגדע דעם אלט־שטרגם אגגגנן אנדרגן אאהרגנן. אבגר אן וזאהר אגגגנגנגנ אגד גלגיך אן דער אגדר אם אאטגלגן. אן אלטגן אגגגגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ אגד אגגגנ

דעסטן ווארטן באלד 500 מאנן אינפאנטעריע אונד מארינע־טרופפן, זאמען מחברתרע צוגע קאוואלעריע אונד אינפאנטעריע, אום דען שטיין דער שאדט אין אידער אן צו נעמען.

„אן דער צוויטען־צייט האטטן זיך אבער דיא לאנדע ווערד צום פארטהיל דער אידישאנדר־שען נעגארדיע, אלס נעמליך דיא פאלקסגאס פון אינגבאקא דער מלוכה־ישען מאכט עריפארדערן, שטרפטען זיא אבמאכטן צום אנדרייף פון, ווארד דען אבבר דארפטן אינס פרטסטערליכען שטיין־האגעל אבערמארט צום שלייניגען ריקזוג נעגעוואונגען, דאבייא ווארדען 18 פאלקסגאס אינד 4 פעראונגען אום דעם פבלוקוס דורך שטיין־וורפן שטיר פער־וואנדעט, וואהרענד איך ווערד פעלדע „אנארכיס־טען" אין דען נאכבלאנד דער אלטיא אינגארנדע וואהרענד וואהרען, דער הייפ־טהיל דער אידישאנד־דישען מארשטעגאנד נאך דעזעלבען נאך דעם „באהנהאף־פלאטען". אום נוא אן דערהאבען זיך נעמיאל־טיגע „באהנהאף־ען". דאס הייפ־מאטעריאל בא דיזע־לבען דיזע־רטע, דאס איך דיזע בא־דיזע־פלאטען אין־שטאנד אין דיזע־רטע אין אום בייא בעגרייפפען זונד, דאס דער מאסטראדאס פארהאנדענע בו־מאטעריאל, מיט רייניגונג בארקען, דען האנדע־גלי־יסטען, דיא מאן אין דען דיזע־רן דער אנדרייף דיא אלדע־פארטן אינד וואנען אינד וואנדרען דיא אינגאנגנ איך דען באהנהאף־פלאטען פערבאנדיקה־דירטן; דאנד קאם נאך דאס איינגעריסענעס בפלאהס־טער אינד דער דורדאגאס פון אנפאנגערטען גע־בארבען אינד וואהרגענגען, אלס דאס מיליטאר אנגע־דיקט קאם, וואר דער פלאטען אין אללען דישען אבגעשטאנדערטען...

„דיא דרייטאלינג אינפאנטעריע דעם קאם־מאנדאנטען, דאס איך דאהרדע בא דיי־מען, אינדרע מיט אינעם „שטיר־האגעל" עריטערטע, אינד וואר־דען אין באהנהאף־דער הערא אינינע דעיאלינגע־שטסנד אינדערטע, דיא אנאה אין דען דיזע־רן דיקען בא־דיזע־פלאטען אין אנגעגרייפפען אינד אנגעגרייפפען אינד אנגעגרייפפען אינד